

Aangenaam. Nikkie. Ik zou niet weten wat ik zonder je zou moeten. Jij – mijn schetsboek hier voor me – een verlengstuk van mijn lichaam, een extern geheugen. Je helpt me verwerken en opslaan wat ik meemaak. Ik kom tot rust als ik je zachte dikke pagina's voel, waan me veilig met je harde kaft in mijn binnenzak. We gaan vast nog veel meemaken samen.

– Uit de notities van Nikkie Zeevenslooten, eerste pagina

DE BOOM VOOR HET RAAM RUISTE IN DE NAZOMERBRIES. De broeierigheid van de dag was voorbij en nu was het alsof de natuur, het weiland rond ons huis, nog even kon ademhalen voor de avond zou vallen. Ik zat met blote voeten in de vensterbank, met mijn telefoon aan mijn oor. Buiten was alles kalm, maar vanbinnen kookte ik. Toen Paulien opnam, barstte ik meteen los. 'Aaaah. Ik word gek hier!'

'Wat is er?' vroeg ze.

Hoe vertrouwd was het om de stem van mijn beste vriendin te horen. Ik kreeg meteen weer tranen in mijn ogen.

'... Je moeder weer?'

Nog steeds snapte ik niet helemaal wat er gebeurd was. Ik zuchtte. Het was alsof ik op ontploffen stond. 'Dat mens irriteert me gewoon. Ze heeft er echt geen idee van wat normaal is op onze leeftijd. Weet je waarom ik vanmiddag niet mee mocht zwemmen?'

'Vertel.'

'Ik heb de halve middag binnen gezeten, naast haar naaimachine. Ze kwam met foto's uit zo'n Oost-Europees handwerk tijdschrift, van een parse soepjurk. Ze wil er per se voor mij ook een maken en ik denk dat ik hem nog aan moet ook.'

'Je meent het niet.'

'Dit is een gevangenis, Paulien, met dwangarbeid erbij.'

Mijn moeder maakte graag zelf kleding. Ze zat dan dagen achter de naaimachine en gebruikte mij als paspop. Het gaf haar meteen voldoende aanleiding om nare opmerkingen te maken over mijn gewicht (ik was te zwaar), mijn haar (te rood) en mijn gebrek aan vrouwelijke rondingen. Het eindigde er dan vaak mee dat er later niemand met me zou willen trouwen. Trouwen is belangrijk, dat was de katholieke opvatting van mijn moeder. Als ik maar getrouwd was, dan zou alles goed met me komen.

Ze bedoelde het goed. Ik was tenslotte haar enige dochter en sinds mijn broer het huis uit was had ze niemand anders om zich op te richten. Maar soms werd ze zo beledigend en bezitterig dat het ondraaglijk werd. Tegenwoordig was ik zelfs liever op school.

'Waarom gaan we morgen dan niet even weg?' vroeg Paulien. 'Lekker shoppen in Utrecht.'

'Nee. Dat mag ik niet. Niet alleen met vriendinnen,' zei ik.

Paulien was even stil. De strijd hierover was al eerder gevoerd. Zonder volwassen begeleiding was ik gebonden aan

onze woonplaats Houten. Ze wist dat aandringen geen zin had.

‘En nu?’ vroeg ze.

‘Geen idee,’ zei ik. ‘Ik wilde gewoon even kletsen.’

‘Na de vakantie wordt het vast beter,’ zei ze. ‘Gewoon een kwestie van de week uitzitten tot school weer begint...’

Ik zuchtte. Misschien had ze gelijk. Maar voor ik kon reageren, hoorde ik mijn vader roepen. ‘O, sorry,’ zei ik. ‘Bedankt. Ik moet nu hangen. We gaan eten.’

Aan tafel was er niets te merken van de ruzie van juist. Eten was belangrijk in ons gezin en dan deed iedereen gezellig. Daar deed ik dus vanavond niet aan mee. Met een lang gezicht slobberde ik van de borsjtsj, een bloedrode groentesoep uit mijn moeders geboorteland, Oekraïne.

‘Heb je al zin om weer naar school te gaan?’ vroeg mijn vader. Hij zag wat ik deed en probeerde het ijs te breken.

Ik knikte en ontspande iets.

Naar school gaan zelf trok me natuurlijk niet echt. Ik ging naar de tweede klas, en dat betekende Duits erbij en natuur- en scheikunde – niet bepaald mijn favoriete vakken. Eigenlijk vond ik alleen beeldende vorming leuk.

‘Vind je je klas niet leuk, *kroška*?’ probeerde mijn moeder.

‘Nee, mam... dat is het niet.’

Ik had er een hekel aan als ze me zo noemde. ‘*Kroška*’ betekende ‘kruimel’. Het was meer iets wat je tegen kleine kinderen zei. Ik had er genoeg van om klein gehouden te worden.

Mijn vader begreep het verkeerd: ‘Hoezo vind je je klas niet leuk? Je wordt toch niet gepest, of zo? Dat zou je dan toch wel zeggen?’

Die twee snapten echt helemaal niets.

Ach, ik was echt niet het pispaltje van de klas. Ik was meer

een categorie apart. Door niet op te vallen, door anders te zijn en door van me af te bijten bleef ik meestal buiten schot.

Buiten alles, eigenlijk.

Niet alleen de pesterijen liep ik mis, maar ook de klassenfeestjes, de schooluitvoering, het team voor de basketbalcompetitie en de afspraken na school. Toch vond ik het niet erg. Ik had andere zaken aan mijn hoofd. School was voor mij een kwestie van volhouden: over een paar jaar zou dit allemaal voorbij zijn.

‘Zijn er al jongens die interesse in je hebben?’ vroeg mijn vader.

‘Natuurlijk heeft er nu nog niemand interesse,’ zei mijn moeder snel. ‘En dat is maar goed ook.’

Ik kon wel door de grond zakken.

‘Nou zeg, dat is onaardig!’ zei mijn vader.

‘O, ik meen het,’ zei ze. ‘Dan blijft ze nog wat langer bij ons, tot ze gaat trouwen...’ Ze zei het met een glimlach, maar ik wist dat er een kern van waarheid in zat. Misschien zou ik wel nooit uit huis gaan. Wie had er nu interesse in een bleek half-Oekraïens meisje met knalrood geverfd haar, dat ondanks haar dertien jaar nog amper borsten had? Ik was geen schoonheid. Dat wist ik heus wel. Jongens zouden me leuk moeten vinden om mijn mooie innerlijk, maar zelfs op dat gebied had ik weinig talent, behalve dan voor bankhangen en tekenen. En wat dat trouwen betreft: wie zou mijn moeder nu als schoonmoeder willen?

Soms vroeg ik me af waarom mijn vader – Hollandse vent – in hemelsnaam met haar getrouwd was. Ze waren elkaars tegenpolen: zij was streng, hij meegaand; zij was netjes, hij een sloddervos. Ik leek meer op mijn vader.

Na het eten liep ik met hem langs de moestuin, waar satéprikkers de bodem tussen de planten bedekten. De tuin leek

een speldenkussen, omdat mijn moeder geobsedeerd strijd leverde tegen de katten van de buurvrouw.

Hij rookte een sigaretje en staarde afwezig naar de weilanden, terwijl ik nipte van mijn kop thee. Dit was niet de eerste keer dat we hier zo stonden. Ik zag het als onze vorm van stil protest, na dit soort nepgezellige maaltijden. Mijn moeder ruimde nu de tafel af en deed de restjes in omgespoelde kwark-emmers, onze versie van tupperware. Mijn vader zou zo koffie gaan zetten en ik zou de hond uitlaten.

‘Het is een fase,’ zei hij. ‘Jij en je moeder liggen elkaar gewoon even niet.’

‘Ze vindt me een niksnut, dat weet ik zeker.’

‘Dat valt best wel mee,’ zei hij. ‘Volgens mij is ze stilletjes heel trots op je. Waarom ga je morgen niet mee naar mijn werk? Er zijn meer collega’s die hun kinderen meenemen omdat de schoolvakanties nog niet voorbij zijn.’

Ik aarzelde.

‘En dan zet ik je op de terugweg af bij Paulien.’

Goed. Alles was beter dan thuis in Houten.

Vervloekt.

Ik ben vervloekt met een te grote fantasie en een te saai alledaags leven. Heb jij dat nooit? Dat je gewoon weet dat er achter een simpele kledingkast een hele wereld schuil kan gaan; dat je hoopt dat iets bijzonders JOU overkomt en iemand je komt redden uit die alledaagse sleur?

– Uit de notities van Nikkie Zeevenslooten

DE DAG WAS VANAF HET BEGIN KANSLOOS. DAT WIST IK AL toen ik die ochtend door mijn vader werd afgezet in de raads-kamer van het stadskantoor. Eén blik op de versleten sjoeltafel, de doos met poppen en de uitgeprinte kleurplaten was genoeg. De jongste van de kinderen hier was vier jaar oud, en had nog een speen.

‘Pap,’ siste ik. ‘Dit had je niet verteld.’

‘Wat?’ vroeg hij.

‘Dat het hier een kleuterschool is.’

‘Probeer het nu maar gewoon, oké?’

Mijn vader stelde me aan zijn collega’s voor. ‘Dit is Johan-

na, die bij de administratie werkt. Ze leidt deze week het kinderprogramma.' Hij leek verbaasd om de tweede collega hier te zien, een man van een jaar of veertig. 'Hé, wat goed dat je er nog bent. Dit is Hugo. Hij werkt...' mijn vader herstelde zich, 'hij werkte tot voor kort op het secretariaat.'

'Ja,' zei de man, terwijl hij probeerde erbij te lachen. 'Ik moet de nieuwe nog inwerken. Vrijdag is mijn laatste dag.'

Mijn vader knikte.

'Je weet me te vinden, toch?' Hij knipoogde naar mij.

Toen begon de marteling.

Johanna had haar ervaring met dit soort situaties duidelijk opgedaan op vakantiecampen. Met mierzoet enthousiasme zette ze de kinderen aan het werk. Ik had er meteen spijt van dat ik had toegestemd om mee te komen. Gelukkig had ik mijn schetsboek bij me.

Terwijl ik me afzijdig wist te houden, keek ik naar Hugo. Hij had zijn huisdier meegenomen om de kinderen te vermaken, omdat hij er zelf duidelijk geen raad mee wist. Zijn tamme rat trok heel wat bekijks. Zelf probeerde hij een beetje buiten beeld te blijven.

Ik schetste hem.

Hij was wat stijfjes en paste daardoor heel goed in de werkomgeving van mijn vader, maar toen ik langer keek zag ik een twinkeling in zijn ogen die verried dat er meer was dan dat. Dat was vaker zo: als je ergens langer naar keek, dan kwam het tot leven, dan kwam wat verborgen was soms naar buiten.

'Ben je lekker aan het kleuren?'

Ik schrok me rot. Ik was al een tijdje heel geconcentreerd bezig en probeerde zo onopvallend mogelijk naar mijn voorbeeld te kijken. Daardoor had ik niet door dat Johanna bij me was komen zitten.

Ze wierp een blik van afschuw op mijn roodgeverfde haar.

Ik voelde mijn hoofd warm worden. Wat had ik er een hekel aan als mensen me zo aanspraken... Ik kleurde niet, ik schetste, en best goed, al zeg ik het zelf. Op school haalde ik er hoge cijfers mee. Dit schetsboek zou wel eens mijn ticket kunnen zijn om hier weg te komen. 'Je bent wie je bent,' had mijn broer Peter gezegd. 'Luister niet meer naar ma. En niet naar pa, dat is een lamzak. Je moet hier weg. Tekenen moet je, hup, naar de kunstacademie!' Dat was vanaf dat moment mijn plan. Ik zou me een weg tekenen naar de vrijheid.

'Kun je ook pony's tekenen?'

'Eh... waarom zou ik een pony moeten tekenen?' vroeg ik. Ondertussen sloeg ik de pagina om.

'Kleine Jacoba wil graag kleuren, maar bij de kleurplaten zit geen pony. Dus ik dacht: als jij nu eens een pony voor haar tekent, dan doe je ook lekker mee met de rest. Ze wil er een met heel lange manen, als het kan.'

Ik had een hekel aan paarden.

'Laat me even kijken,' zei ik. Ik bladerde terug in mijn schetsboek, alsof ik op zoek was naar mijn pony's. Zo kwam ik op een dubbele pagina met vrouwelijke naaktstudies, allemaal met borsten. Borsten van meisjes, van oude vrouwen, van iemand die ligt, of van iemand die voorovergebogen staat, van borsten met grote bruine tepelhoven, of met pronte kleine punten. Ik had op internet naar voorbeelden gezocht.

Ik stopte op die plek en liet het schetsboek openliggen.

'Nee, geen pony's in dit schetsboek,' zei ik. 'Mijn ponyfase ligt al een paar jaar achter me.'

Ik keek haar recht aan.

Haar gezicht verstrakte, ze verschoot van kleur.

'Goed,' zei ze kortaf. 'Je tekent dus geen pony's?'

Ik schudde mijn hoofd.

‘Misschien kun je zo beter bij je vader gaan zitten,’ zei ze. ‘Dit is voor de wat jongere kinderen.’

De onderliggende boodschap was duidelijk.

Ze stond op, streek de denkbeeldige plooiën uit haar zwarte rok en ging met de kinderen in de weer, alsof er niets gebeurd was. Daarna zei ze de hele ochtend geen woord meer tegen me.

Na de middagpauze zat ik bij mijn vader op de kamer.

‘Kon je weer eens je mond niet houden?’ vroeg hij. Het was niet streng bedoeld.

Ik schudde mijn hoofd, maar hij had me door. Hij had me altijd door.

‘Waarom doe je toch zo?’

Om eerlijk te zijn, ik had geen idee waarom ik zo deed. Ik zou niet eens kunnen omschrijven wat ‘zo’ precies was. Ik wenste gewoon niet meer als kind behandeld te worden, duidelijk toch? Ik was tenslotte al dertien.

Hij had toch niet echt verwacht dat ik de hele ochtend pony’s ging zitten kleuren? Op zijn bureau stond een foto van mij, twee jaar geleden. Zou hij me nog steeds zo zien?

Het lijstje was ongeveer de enige plaats – naast die voor zijn toetsenbord en muis – waar ik het bureaublad nog kon zien. Het waren eilandjes in een zee van dossiermappen en papier. Als een tsunami had het werk zich verspreid over het bureaublad, en ook over een stuk van de werkplek ernaast. Daar zat ik nu te schetsen.

Zo vlak bij het raam was het licht fijn. Bovendien schetste ik hier een stuk rustiger dan tussen die kinderen, ook al was er één vrouw die me de hele tijd aanstaarde. Ze heette Jantine en ze werkte net als mijn vader heel lang bij de gemeente.